

Міжнародні економічні відносини

Тема 1

**Процеси у
відкритій економіці
та МЕВ**

Лектор: Шевчук В.О.

20.02.2009 р.

Структура:

- Загальні аспекти відкритості економіки
- Критерії відкритості
- Оцінки відкритості економіки

Предметний аналіз переваг та
недоліків відкритості стосується
трьох взаємопов'язаних, але
порівняно самотійних аспектів:

- 1) обсяги експорту-імпорту,
- 2) залучення іноземного капіталу,
- 3) архітектура економічної політики.

Прикладні характеристики відкритості:

- відкритість у зовнішній торгівлі;
- відкритість для потоків капіталу;
- індекс валютного контролю;
- кумулятивний обсяг нагромаджених іноземних фінансових активів і зобов'язань;
- особливості торговельного протекціонізму і міграційного законодавства

Відкритість у зовнішній торгівлі

Традиційно економіка вважається відкритою, якщо сумарний обсяг імпорту й експорту перевищує 5% від ВВП.

На сьогодні цьому критерію відповідають практично всі країни — незалежно від ступеня економічного розвитку.

Таблиця 1

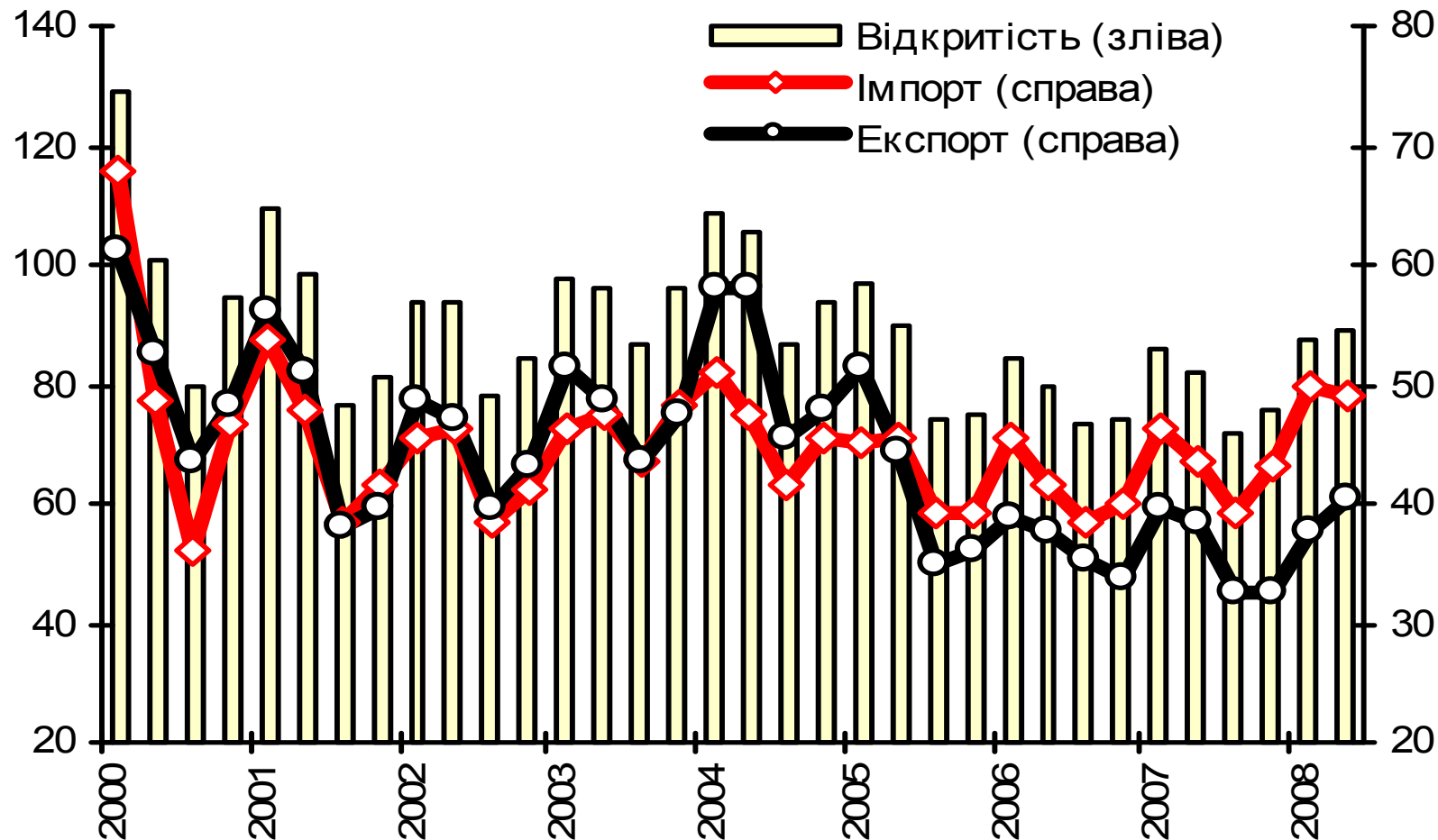
Питома вага зовнішньої торгівлі у ВВП (%), 1970—2005 рр.

Група країн	Країна	1970	1980	1990	2000	2005
<i>Промислові країни</i>	США	7,9	17,4	15,4	20,1	20,6
	Японія	—	23,7	26,2	15,4	23,3
	Німеччина	38,0	46,0	49,9	59,7	88,6
	Великобританія	31,4	40,2	40,4	45,2	39,3
	Франція	—	35,1	36,0	45,0	53,0
	Італія	24,8	38,0	31,0	43,0	52,7
	Канада	38,8	47,9	43,7	75,2	71,8
<i>Країни, що розвиваються</i>	Аргентина	—	14,4	11,3	17,6	38,3
	Бразилія	—	18,2	11,2	14,3	24,1
	Мексика	—	20,0	31,3	60,0	61,4
	Південна Корея	—	62,5	51,1	72,8	82,5
	Сінгапур	181,0	357,3	296,0	264,2	368,2
	Чилі	—	36,9	50,8	49,4	65,4

Джерело: розраховано за даними IMF *International Financial Statistics*

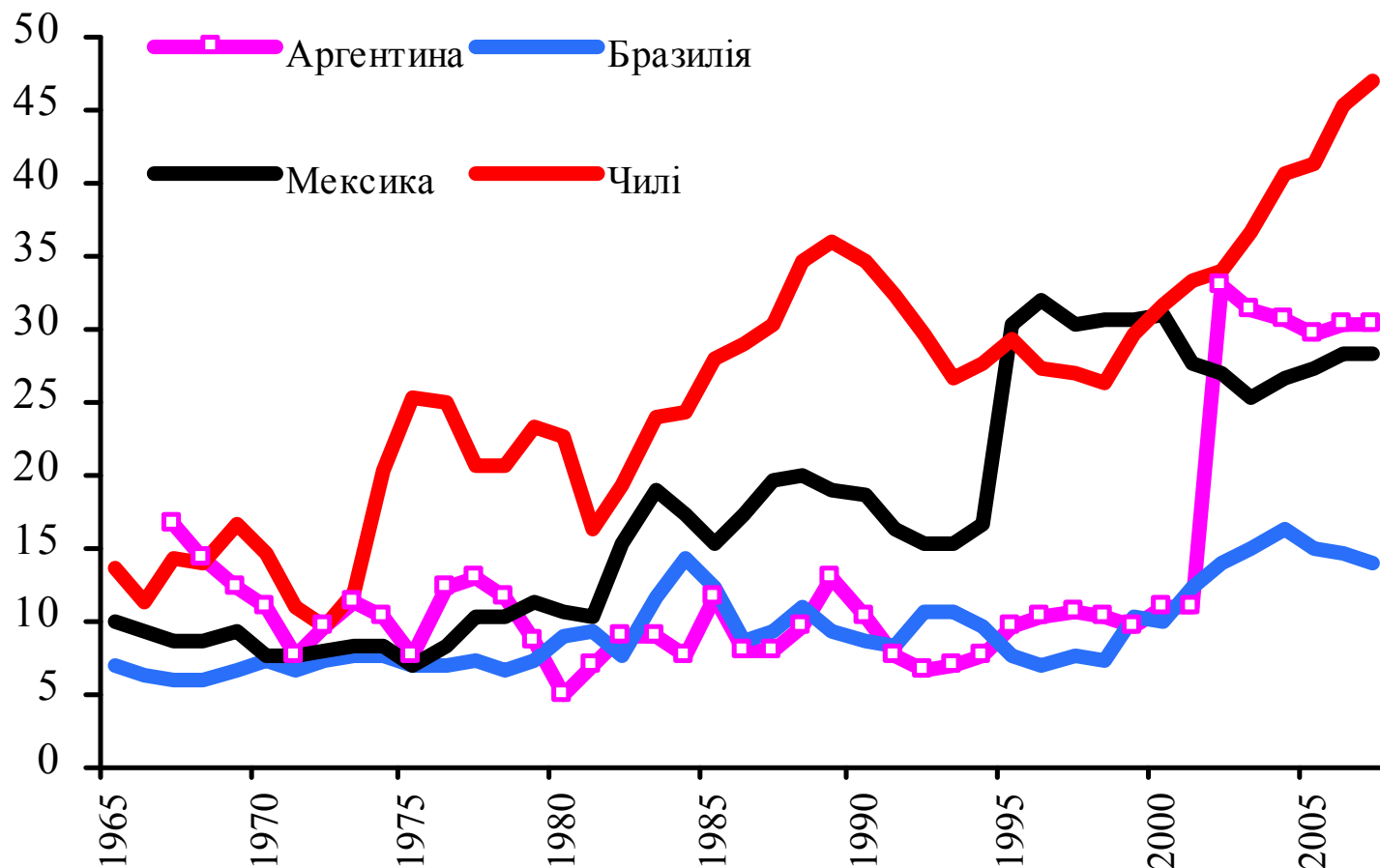
Питома вага зовнішньої торгівлі у ВВП для трансформаційних економік
(%), 1993—2005 рр.

Країна	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Болгарія	76,9	84,7	97,0	76,6	88,8	91,2	111,2
Естонія	105,9	122,2	151,1	116,0	125,6	117,2	133,4
Латвія	100,0	73,3	80,4	75,4	92,7	96,7	110,9
Литва	155,6	101,7	99,0	73,6	90,8	94,1	104,8
Польща	34,3	41,1	47,6	43,2	47,8	59,0	65,0
Росія	55,8	39,7	35,0	63,4	52,5	47,2	49,2
Румунія	41,3	51,0	56,9	55,6	64,1	66,8	67,0
Словаччина	99,2	100,6	95,9	109,1	133,5	135,1	141,6
Словенія	96,9	94,7	96,7	92,5	97,6	94,2	109,8
Угорщина	50,3	63,5	88,4	108,4	123,1	108,5	115,1
Чехія	76,7	92,3	88,5	104,7	116,9	114,3	130,4
Україна*	47,4	77,1	63,0	73,6	89,4	93,7	85,9

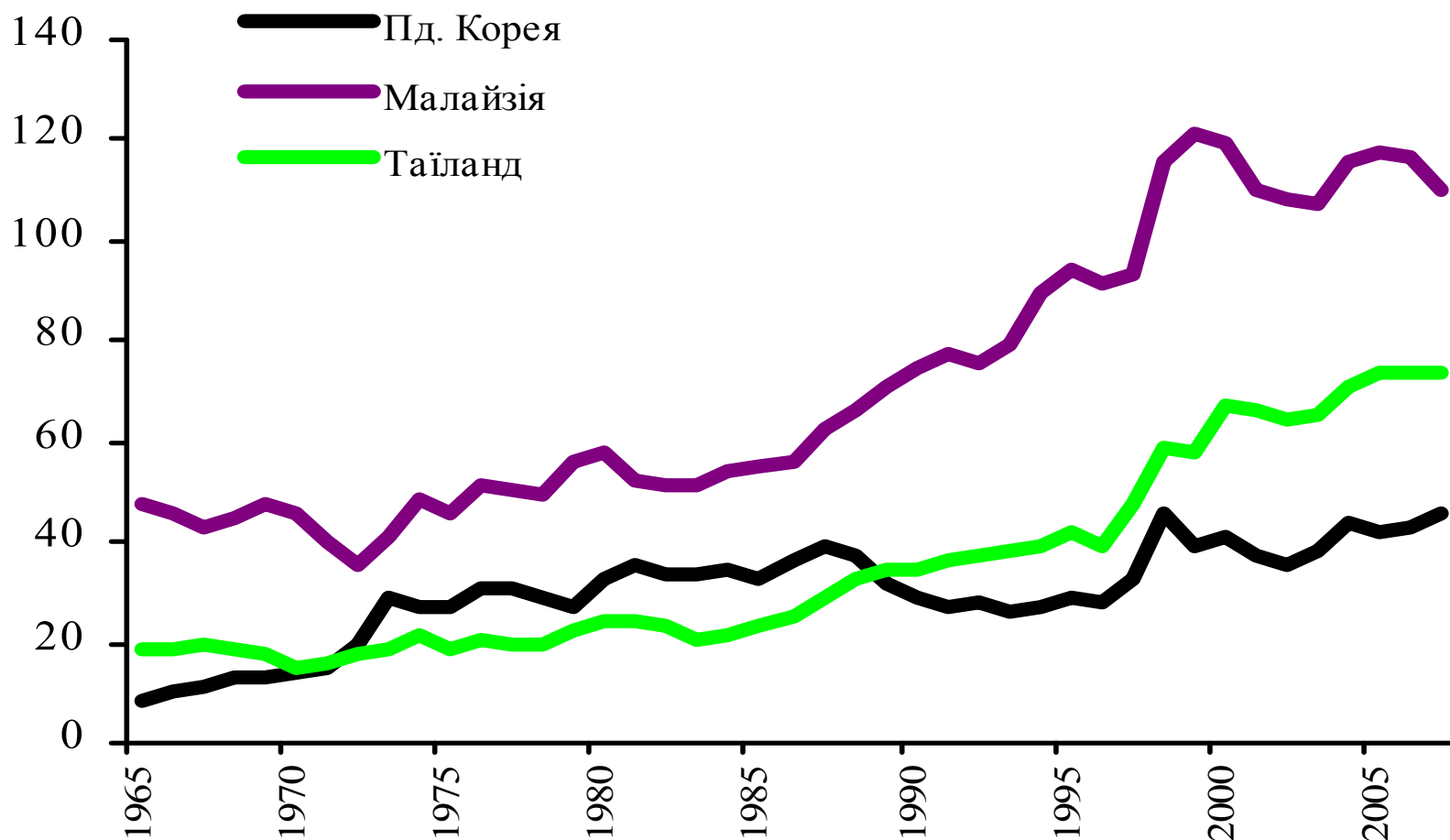
Україна: показники експорту-імпорту та відкритості економіки (у % до ВВП), 2000-08 рр.

Джерело: розраховано за даними *International Financial Statistics*

Латинська Америка: експорт товарів і послуг (% від ВВП),
1965—2007 рр.

Джерело: розраховано за даними *International Financial Statistics*

Південно-Східна Азія: експорт товарів і послуг (% від ВВП),
1965—2007 рр.

Джерело: розраховано за даними *International Financial Statistics*

Практичні критерії для визначення порівняно закритої економіки (Sachs and Werner 1995, р. 1—95):

- середня ставка імпортного мита перевищує 40%,
- нетарифні обмеження охоплюють понад 40% імпорту,
- премія „чорного ринку” перевищує 20% офіційного обмінного курсу,
- більшість експортних операцій здійснюють державні компанії

Критерії відкритості для потоків капіталу:

1) різниця між процентними ставками у даній країні й на світовому фінансовому ринку,

Відсутність істотних відмінностей свідчить про відкриту економіку; навпаки, значна різниця між процентними ставками означає, що економіка країни є закритою (або ізольованою від світового фінансового ринку).

2) частка потоків капіталу у ВВП.

Таблиця 2

Трансформаційні економіки: процентна ставка (%), 1993-2005 рр.

Країна	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Болгарія	58,3	59,0	84,0	12,8	11,1	8,8	7,9
Польща	35,1	33,5	25,0	17,0	18,4	7,3	6,8
Естонія	27,0	16,0	19,8	8,7	7,8	5,5	4,9
Словаччина	14,0	16,9	18,7	21,1	11,2	8,5	6,7
Словенія	49,0	23,4	20,0	12,4	15,0	11,0	7,8
Чехія	14,1	12,8	13,2	8,7	7,2	5,9	5,8
Угорщина	25,0	32,6	21,8	16,3	12,1	9,6	8,5
Україна	184,0	122,7	49,1	55,0	32,2	17,9	16,2

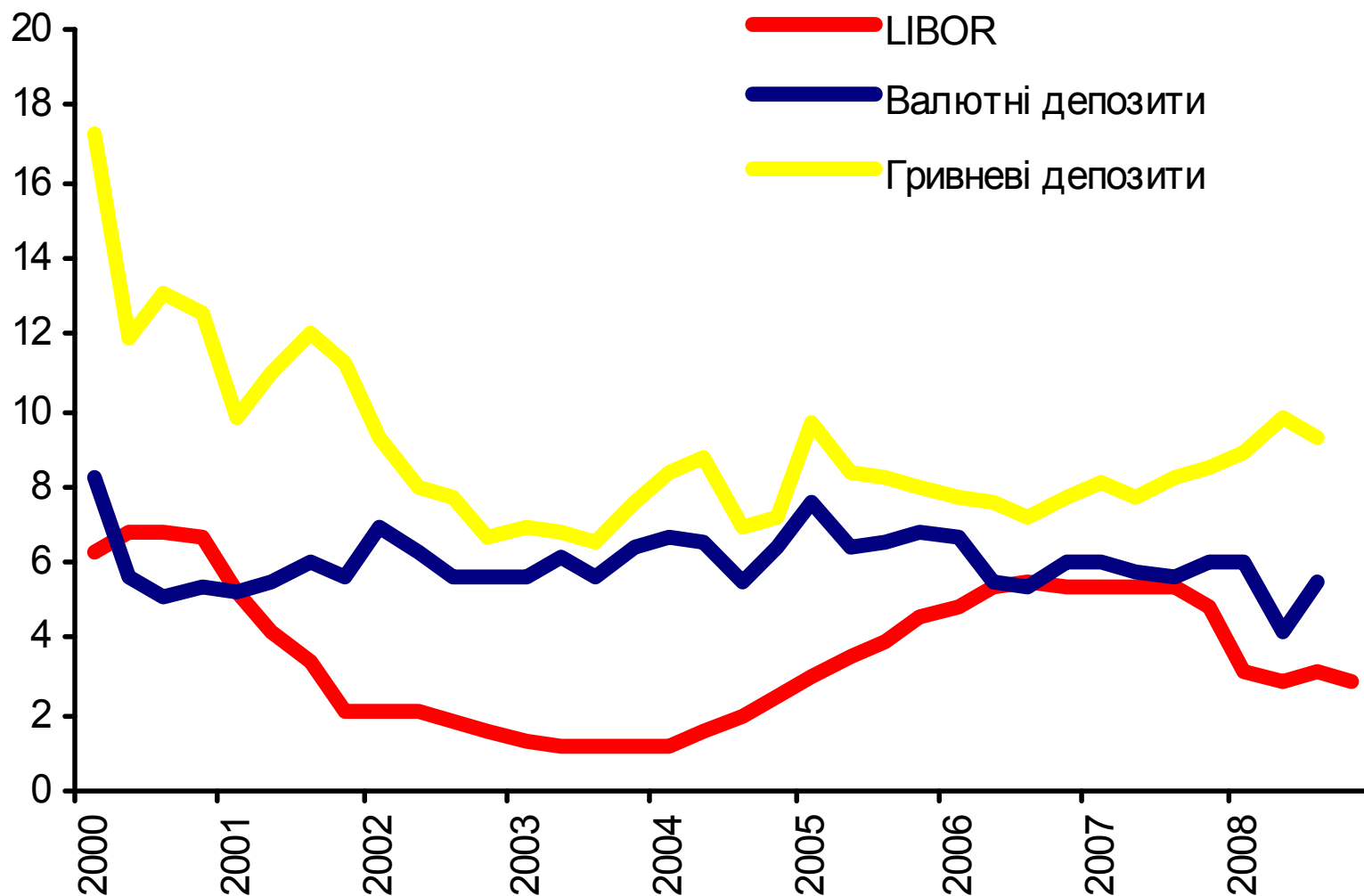
Джерело: розраховано за даними IMF *International Financial Statistics*

Таблиця 3

Промислові країни: процентна ставка (%), 1993-2005 рр.

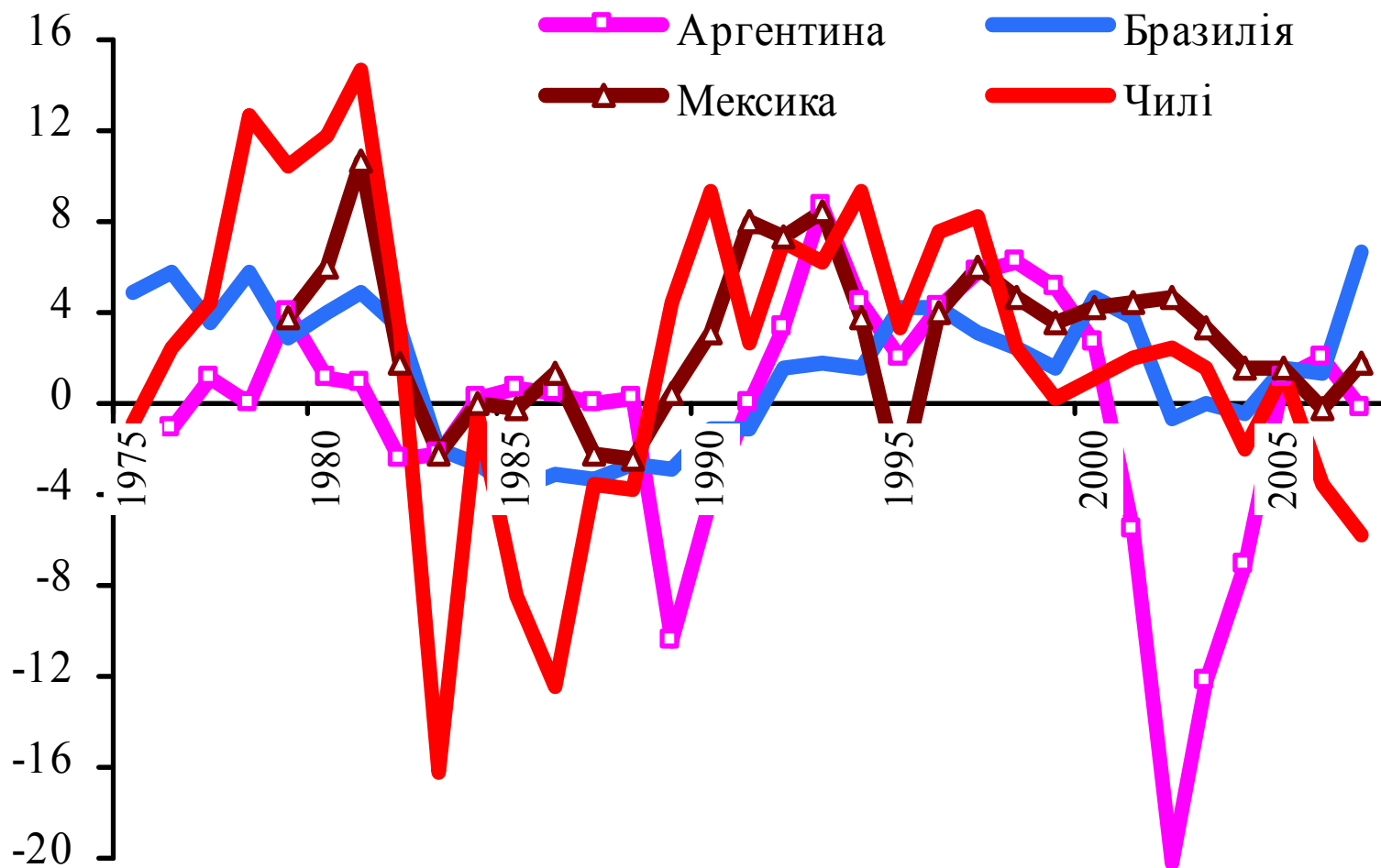
Країна	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Великобританія	5,9	6,7	6,6	5,3	5,1	3,7	4,6
Німеччина	10,8	10,9	9,13	8,8	10,0	9,1	8,7
Італія	13,9	12,5	9,8	5,6	6,5	5,0	5,3
США	6,0	8,8	8,4	8,0	6,9	4,1	6,2
Японія	4,4	3,4	2,5	2,2	2,0	1,8	1,7
Франція	8,9	8,1	6,3	6,4	7,0	6,6	6,6

Джерело: розраховано за даними IMF *International Financial Statistics*

Ставка LIBOR і депозитні ставки в Україні (%), 2000-08 рр.

Джерело: розраховано за даними *International Financial Statistics*

Латинська Америка: приплив капіталу (% від ВВП), 1975—2007 рр.
Джерело: розраховано за даними *International Financial Statistics*

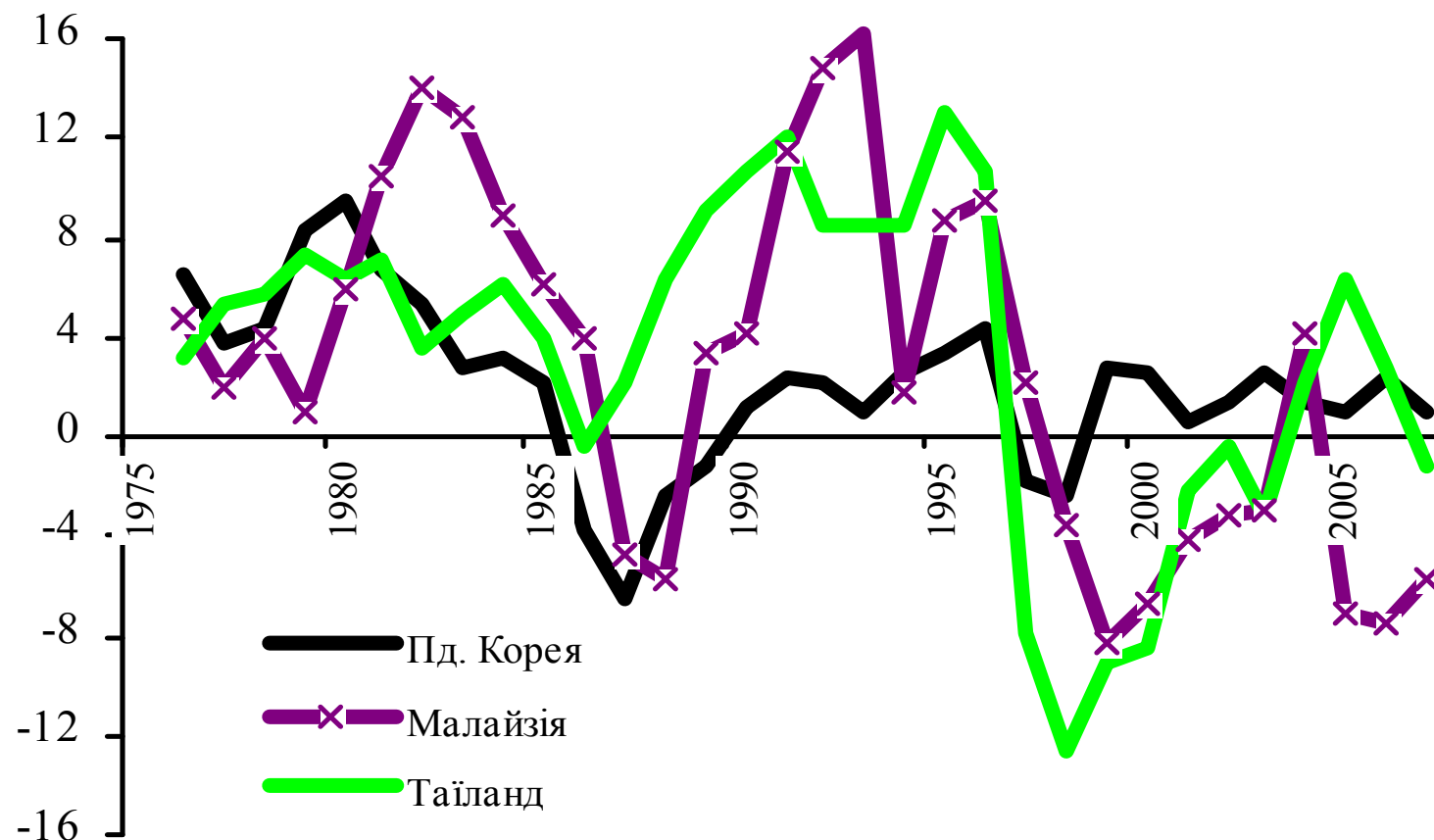

Рис. 5. Південно-Східна Азія: приплив капіталу (% від ВВП), 1975—2007 рр.

Джерело: розраховано за даними *International Financial Statistics*

Найбільш відкриті для потоків капіталу:

- Канада
- Нідерланди
- Швейцарія
- Великобританія
- Південна Корея
- Індонезія
- Таїланд
- Малайзія

Велика і мала відкриті економіки

Велика відкрита економіка самостійно впливає на цінові співвідношення у міжнародній торгівлі та рівень світової процентної ставки, тоді як у малій відкритій економіці таких можливостей немає.

Переваги відкритості економіки:

- прискорення економічного зростання
- міжнародний розподіл праці
- економія від масштабів виробництва
- збільшення віддачі на капітал
- антиінфляційний тиск

Специфічні питання:

- характер впливу — довго- чи короткостроковий,
- зв'язок з економічною політикою,
- взаємна причинність
- вплив експорту чи імпорту?

Недоліки відкритості економіки:

- обмеження платіжного балансу
- втрата незалежної економічної політики
- “нездорова” конкуренція між країнами (зниження заробітної плати, зменшення соціальних виплат, послаблення екологічних стандартів)
- нестабільність фінансових ринків

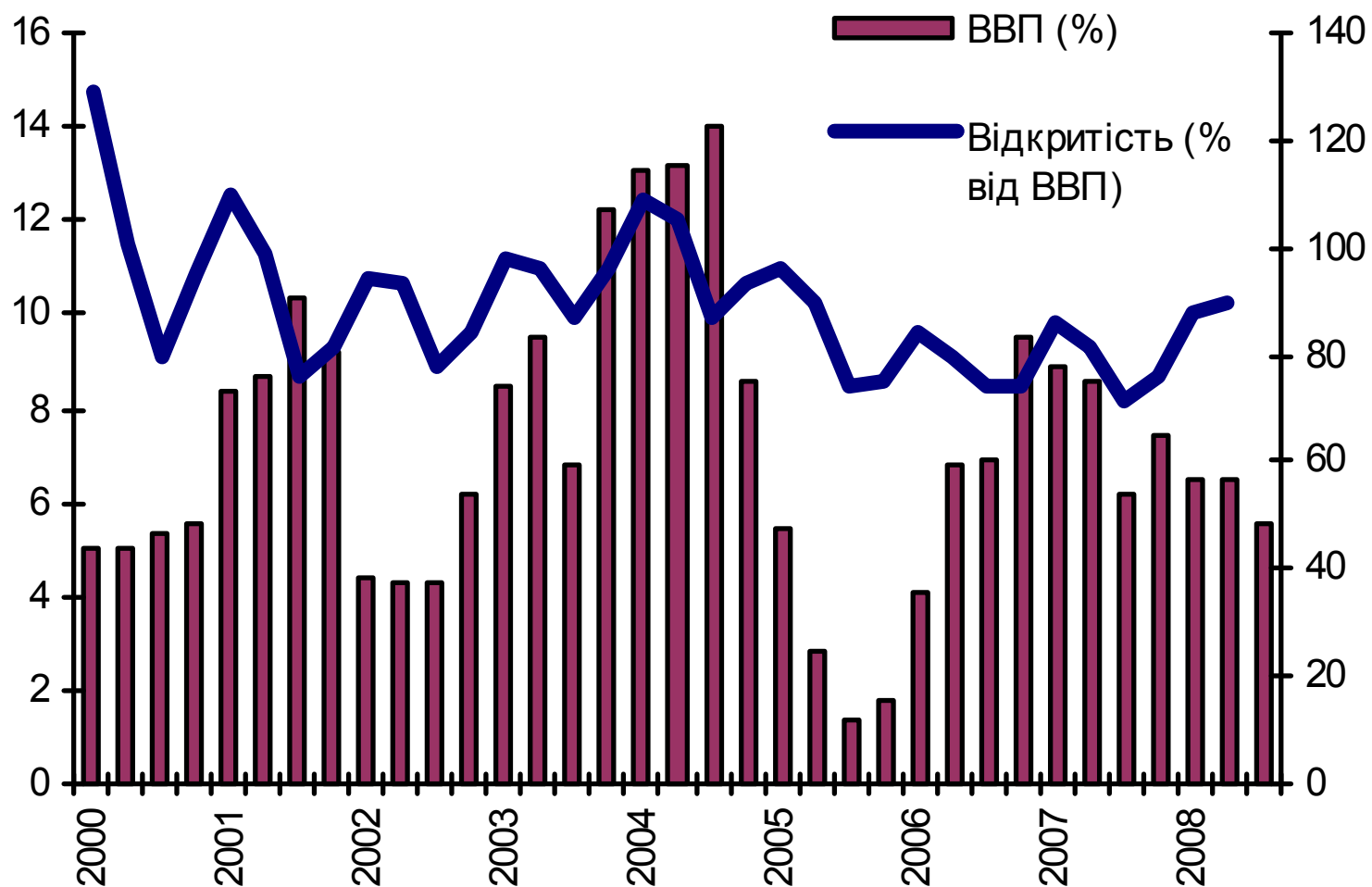

Наслідки лібералізації зовнішньої торгівлі та руху капіталу залежать від:

- фінансової політики;
- монетарної політики;
- інституційних чинників

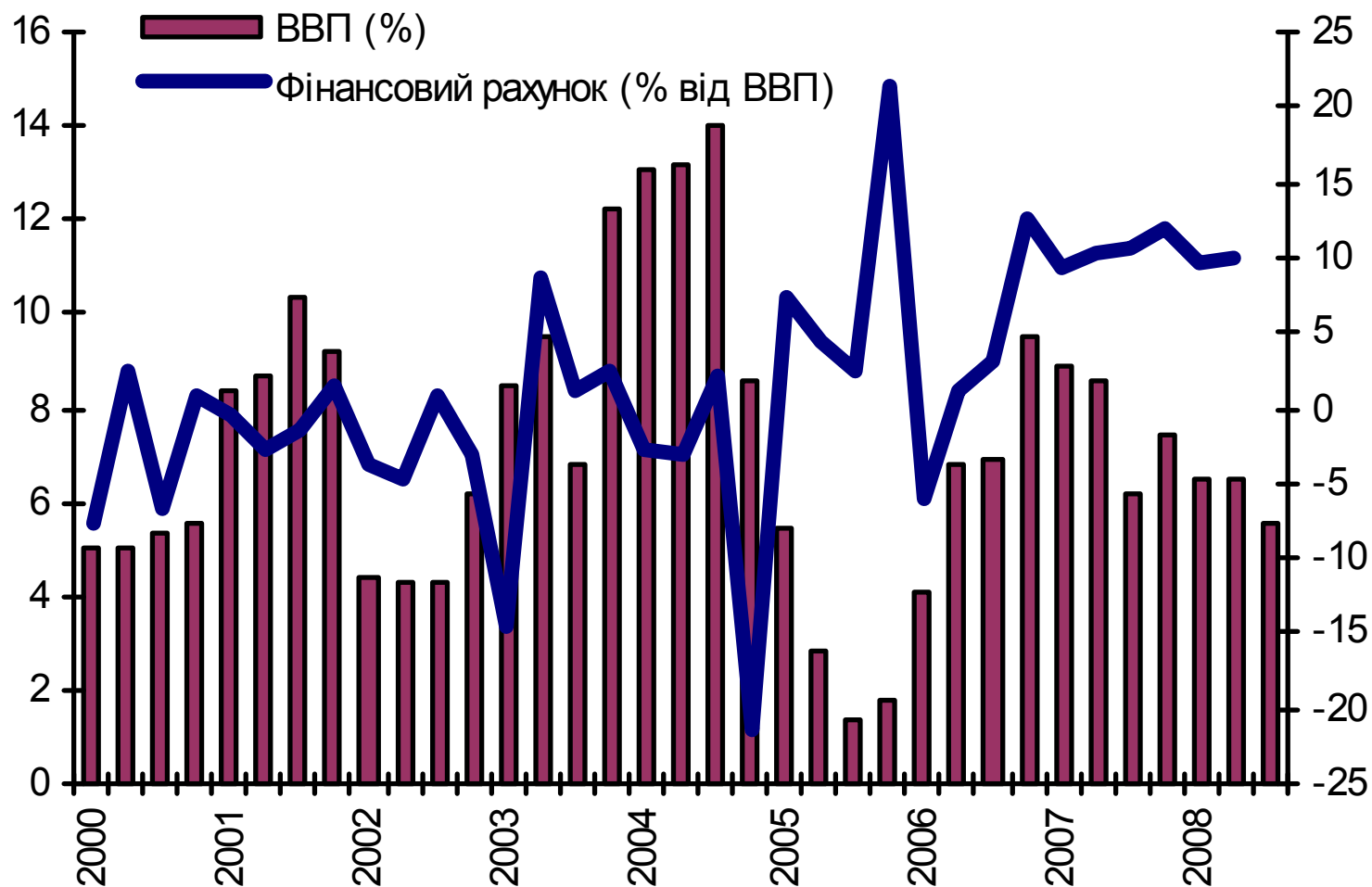
Суперечливий характер відкритості

- Підвищення відкритості на 14% веде до щорічного зростання ВВП на душу населення на 1% (Гільфасон 2001, с. 58).
- Лібералізація зовнішньої торгівлі може прискорити темп зростання ВВП аж на 2% (Sachs and Warner 1995, р. 1—95).
- Темп економічного зростання країн, що розвиваються, більше залежить від інвестицій та ступеня захищеності національної економіки від зовнішніх впливів (Рудман 2001, с. 171—172).

Україна: зовнішня торгівля (у % до ВВП) і динаміка ВВП (%),
2002-08 рр.

Джерело: розраховано за даними International Financial Statistics

Україна: сальдо фінансового рахунку (% до ВВП) і динаміка ВВП (%), 2002-08 рр.

Джерело: розраховано за даними *International Financial Statistics*

а) Східна Європа

$$\begin{aligned} \Delta Y_t = & \quad 0,283\Delta Y_{t-1} & -0,323\Delta P_t & -0,107FDI_t - \\ & (2,097^{**}) & (-2,868^*) & (-0,861) \\ & -0,387(D/Y)_t & -0,278OPEN_t & +0,286TIME_t, \\ & (-2,140^{**}) & (-1,086) & (2,025^{**}) \\ & R^2 = 0,68 & DW = 1,76 & F = 6,94^* \end{aligned}$$

б) Латинська Америка

$$\begin{array}{lll} \Delta Y_t = & -0,244\Delta Y_{t-1} & -0,710\Delta P_t & -0,314FDI_t - \\ & (-1,724^{***}) & (-2,868^*) & (-1,502) \\ & -0,685D_t & +0,561OPEN_t & +0,667\Delta RER_t, \\ & (-3,630^*) & (1,687^{***}) & (0,560) \\ & R^2 = 0,51 & DW = 1,75 & F = 1,69^{**} \end{array}$$

Точнішими індикаторами відкритості вважаються:

- різноманітні індекси економічної свободи (Edwards 1998b, p. 384—385),
- оцінки цінових спотворень (*англ.* price distortions) внаслідок торговельного протекціонізму,
- кількісні та експертні характеристики відкритості (Brunner 2003, p. 3).

Індекс економічної свободи від *Heritage Foundation* (www.heritage.org)

Враховує 50 показників у 10-ти категоріях:

- 1) торговельна політика,
- 2) фіскальний тягар,
- 3) ступінь державного втручання в економіку,
- 4) монетарна політика,
- 5) потоки капіталу та іноземні інвестиції,
- 6) банки і фінанси,
- 7) зарплата і ціноутворення,
- 8) гарантії прав власності,
- 9) регулювання економіки,
- 10) ступінь “тінізації” економіки.

Значення індексу економічної свободи Heritage Foundation:

